

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 673/2021
24.02.2021. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија Божидара Вујичића, председника већа, Весне Субић, Јелице Бојанић Керкез, Споменке Зарић и Бисерке Живановић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Драгана Динић Јотић, адвокат из ..., против тужене „Војвођанске банке“ а.д. Нови Сад, коју заступа Биљана Пантић Пиља, адвокат из ..., ради утврђења ништавости и исплате, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Вишег суда у Панчеву Гж 104/20 од 18.02.2020. године, у седници већа одржаној дана 24.02.2021. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПРИХВАТА СЕ одлучивање о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Вишег суда у Панчеву Гж 104/20 од 18.02.2020. године, као о изузетно дозвољеној.

ПРЕИНАЧУЈУ СЕ пресуда Вишег суда у Панчеву Гж 104/20 од 18.02.2020. године и пресуда Основног суда у Панчеву П 382/19 од 20.06.2019. године, тако што се **УТВРЂУЈЕ** да је апсолутно ништава и не производи правно дејство одредба члана 5. став 1. тачка 1. Уговора о готовинском кредиту ЛД .. закљученог дана 07.05.2012. године, између тужиоца АА из ... и тужене „Војвођанске банке“ а.д. Нови Сад, у којој је одређено да на терет корисника кредита пада накнада за обраду кредитног захтева у износу од 3.500,00 динара и **ОБАВЕЗУЈЕ СЕ** тужена „Војвођанска банка“ а.д. Нови Сад да тужиоцу АА из ..., на име стицања без основа исплати износ од 3.500,00 динара, са законском затезном каматом од 07.05.2012. године до исплате, као и да тужиоцу на име трошкова поступка исплати износ од 58.000,00 динара, са законском затезном каматом од извршности до исплате, у року од 8 дана од пријема решења.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужена да тужиоцу накнади трошкове ревизијског поступка у износу од 21.500,00 динара, у року од 8 дана од пријема решења.

Образложење

Пресудом Основног суда у Панчеву П 382/19 од 20.06.2019. године, ставом првим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев којим је тужилац тражио да се утврди да је апсолутно ништава и да не производи правно дејство одредба члана 5. став 1. тачка 1. Уговора о готовинском кредиту ЛД .. закљученог дана 07.05.2012. године, у којој је одређено да на терет корисника кредита пада накнада за обраду кредитног захтева у износу од 3.500,00 динара, и да се тужени обавезе да тужиоцу исплати износ од 3.500,00 динара са законском затезном каматом од 07.05.2012. године до исплате.

Пресудом Вишег суда у Панчеву Гж 104/20 од 18.02.2020. године, ставом првим изреке, одбијена је жалба тужиоца и потврђена је пресуда Основног суда у Панчеву П 382/19 од 20.06.2019. године. Ставом другим изреке, одбијен је захтев тужиоца за накнаду трошкова жалбеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужилац је благовремено изјавио ревизију, због погрешне примене материјалног права, са предлогом да се о ревизији одлучи као о изузетно дозвољеној, у смислу члана 404. ЗПП, ради уједначавања судске праксе.

По оцени Врховног касационог суда испуњени су услови за одлучивање о ревизији као о изузетно дозвољеној у смислу члана 404. став 1. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/2011, 49/2013-УС, 74/2013-УС, 55/2014, 87/2018 и 18/2020), с обзиром да су основани ревизијски наводи о различитом поступању судова у истој правној ситуацији, што указује на потребу уједначавања судске праксе.

Из наведеног разлога је одлучено као у ставу првом изреке, на основу члана 404. ЗПП.

Испитујући побијану пресуду у делу решења о трошковима поступка у смислу члана 408. у вези члана 420. ЗПП, Врховни касациони суд је утврдио да је ревизија тужиоца основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. става 2. тачке 2. Закона о парничном поступку – ЗПП („Службени гласник РС“ 72/11...87/18), на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац као корисник кредита и тужена као давалац кредита су дана 07.05.2012. године, закључили Уговора о готовинском кредиту ЛД ..., за износ кредита од 110.000,00 динара, са роком отплате од 24 месеца. Спорном одредбом члана 5. став 1. тачка 1. Уговора предвиђено је да корисник кредита плаћа обраду кредитног захтева 3.500,00 динара, бланко менице 100,00 динара и извештај кредитног бироа 205,00 динара. Тужилац је потписао уговор о кредиту, и план отплате кредита. Дана 07.05.2012. године тужилац је уплатио износ од 3.500,00 динара на име трошкова обраде кредита и истог дана му је исплаћен одобрен кредит.

На основу тако утврђеног чињеничног стања, нижестени судови су одбили тужбени захтев, као неоснован, с обзиром да из саме садржине Уговора о кредиту произлази да је он садржао јасне и недвосмислене податке о битним елементима Уговора, али и о висини свих трошкова које корисник кредита треба да плати банци да би му кредит био одобрен, међу којима је и накнада за обраду кредита у износу од 3.500,00 динара. Са том понудом банке, тужилац се сагласио, потписао Уговор, а посебно је важно што се та обавеза појављује и у плану отплате кредита, тако да не стоје разлози за апсолутну ништавост спорне одредбе Уговора о кредиту.

Наиме, по мишљењу другостепеног суда, тужилац би морао да докаже да је ова одредба противречна принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима, у смислу члана 103. став 1. Закона о облигационим односима, чиме би се створио основ за враћање онога што је дато у испуњењу те уговорне обавезе и у смислу члана 104. ЗОО у вези члана 210. и члана 214. истог закона, на име стицања без основа.

Првостепени суд се позвао на одредбу члана 1065. Закона о облигационим односима и члана 19. став 1. тачка 12. Закона о заштити корисника финансијских услуга и навео да банка има право на наплату трошкова и накнаду банкарских услуга, као и да су обавезни елементи уговора и план отплате кредита, саставни елементи уговора о кредиту од 07.05.2012. године који су садржали јасне и недвосмислене податке о обавези и висини свих врста трошкова, са чиме се тужилац сагласио и потписао предметни уговор.

Наиме, тужилац је приступио закључењу уговора у коме је транспарентно приказана његова обавеза да сноси трошак накнаде у наведеном износу, тако да тужилац није могао бити у заблуди о томе које су његове обавезе према банци, а не ради се ни о предмету обавезе који је немогућ, недопуштен, неодређен или неодредив у смислу члана 47. Закона о облигационим односима. Банка није поступала ни супротно начелу савесности и поштења прописаним у члану 12. Закона о облигационим односима, већ се према становишту другостепеног суда кретала у оквирима начела слободе уговарања прописаним одредбом члана 10. истог закона, приказујући тужиоцу његове уговорне обавезе у фиксном унапред одређеном износу. Поред тога, нижестепени судови сматрају да уговарањем једнократне накнаде за обраду кредита, банка за себе није, супротно члану 15. Закона о облигационим односима, уговорила корист која би била несразмерна обављеном послу и којом би се нарушавало начело једнаке вредности и узајамног давања, посебно зато што је она привредни субјект који своју делатност обавља као профитабилни субјект, а у циљу стицања добити, па је у том смислу овлашћена да уговором закљученим у складу са чланом 10. и 26. ЗОО предвиди на терет друге стране накнаду за трошкове свог пословања.

Из наведених разлога, нижестепени судови су одбили тужбени захтев тужиоца за утврђење ништавости уговорне одредбе о једнократној накнади за обраду кредитног захтева на терет корисника кредита и за повраћај наплаћеног по тој уговорној одредби.

Врховни касациони суд налази да се основано ревизијом тужиоца указује да је побијана пресуда донета на основу погрешне примене материјалног права.

Врховни касациони суд прихвата став да је банка финансијска организација која своју делатност обавља у циљу стицања добити. При том, у виду има да банка профит остварује уговарањем и наплатом камате. Уговором о кредиту корисник се обавезује да банци плаћа одређену накнаду за коришћење њеног новца у виду уговорене камате.

У уговору о кредиту наводе се номинална и ефективна каматна стопа, што у смислу члана 19. став 1. тачка 6. и 7. Закона о заштити корисника финансијских услуга, представља обавезне елементе уговора о кредиту. Номинална каматна стопа означава каматну стопу изражену као фиксни или променљиви проценат који се на годишњем нивоу примењује на износ повучених кредитних средстава (члан 2. тачка 10), а

годишња ефективна каматна стопа исказује укупне трошкове кредита и других финансијских услуга које плаћа односно прима корисник тих услуга, при чему су ти трошкови изражени као проценат укупног износа ових услуга на годишњем нивоу (члан 2. тачка 21).

У конкретном случају, поред номиналне каматне стопе на годишњем нивоу од 18,90% и ефективне каматне стопе од 25 %, уговорена је и једнократна накнада за обраду кредита, као и остали одређени трошкови који падају на терет корисника кредита.

Одредбама члана 42. и 43. Закона о банкама („Сл. гласник РС“ бр. 107/05 ...14/15) прописано је да Народна банка Србије може прописати јединствени начин обрачуна и објављивања трошкова, камата и накнада банкарских услуга и то нарочито по основу депозита и других кредитних послова. Законом није искључено право банке на наплату трошкова и накнада банкарских услуга по основу кредитних послова, али је прописана обавезност поступања банака по одлукама и упутствима која донесе Народна банка Србије у вршењу својих на закону заснованих овлашћења.

Одлуком о јединственом начину обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе на депозите и кредите од 30.06.2006. године („Сл. гласник РС“ бр. 57/06, на снагу ступила 01.10.2006. године), Народна банка Србије прописала је јединствени обрачун објављивања трошкова камата и накнада банкарских услуга по основу депозитних кредитних послова (ефективна каматна стопа) као и ближих услова и начина обавештавања клијента банке. Јединствени начин обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе банка примењује у поступку обављања депозитних и кредитних послова из члана 4. Закона о банкама. Ефективна каматна стопа исказује се у процентима и важи од дана обрачуна. Тачком 5. наведене одлуке је предвиђено да понуда банке која се односи на депозите које банка прима односно кредите које одобрава треба да јасно и недвосмислено садржи следеће податке: 1) податке који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе и то висину номиналне каматне стопе на депозит односно кредит, износ накнаде и трошкова које банка обрачунава клијенту у поступку полагања депозита односно одобравања кредита, износ накнаде и трошкова који су познати на дан обрачуна и које банка обрачунава клијенту у току реализације уговора о депозиту односно кредиту; 2) податке који се не укључују у обрачун ефективне каматне стопе и то: критеријуме за ревалоризацију и индексирање депозита односно кредита, податак о страниј валути којем се кредит индексира или други критеријуми за ревалоризацију и индексирање депозита односно кредита, трошкови који нису познати на дан обрачуна а могу настати у току реализације уговора о депозиту односно кредиту, трошкове процене вредности непокретности и покретних ствари, премије осигурања и друге накнаде у вези са средствима обезбеђења кредита, трошкове уписа у регистар код надлежног органа, трошкове прибављања извода из земљишних књига, трошкове прибављања уверења потврда, дозвола и решења надлежних органа, трошкове кредитног бироа и друге. Ови подаци из тачке 1. треба да буду наведени и исказани у понуди тог става, тако да клијент ниједног тренутка не буде доведен у заблуду што се тиче било ког елемента тих података. Податке из става 1. ове тачке банка доставља клијентима на начин прописан упутством из тачке 11. одлуке. При закључивању уговора о кредиту банка на основу тачке 7. став 2. одлуке уз уговор уручује клијенту један примерак плана отплате кредита и преглед битних елемената кредита који садржи податке који

се укључују у обрачун ефективне каматне стопе као и оне који се не укључују у тај обрачун. Подаци који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе су износ кредита, период отплате, номинална каматна стопа, ефективна каматна стопа, укупан износ камате која се плаћа у току коришћења кредита, укупан износ других трошкова које клијент треба да плати у току коришћења кредита и износ отплатне рате док се у обрачун ефективне каматне стопе не укључују подаци из тачке 5. став 1. одредаба ове одлуке.

На основу изложених и цитираних тачака Одлуке може се закључити да постоје четири врсте трошкова банкарског кредита и то: трошкови које банка обрачунава клијенту у поступку одобравања кредита, трошкови који су познати на дан обрачуна и које банка обрачунава клијенту у току реализације уговора, трошкови који нису познати на дан обрачуна а могу настати у току реализације уговора и остали трошкови наведени у тачки 5. став 1. одредба под 2. алинеја 3. одлуке (трошкови процене вредности ствари, премије осигурања или друге накнаде у вези са средствима обезбеђења кредита, уписа у регистар код надлежног органа, прибављања потребних исправа и други трошкови). Прве две врсте трошкова улазе у обрачун ефективне каматне стопе, док се друге две врсте трошкова не укључују у обрачун ефективне каматне стопе већ се исказују самостално.

Из наведеног произлази да ефективна каматна стопа у себи садржи накнаде и трошкове који су настали приликом одобравања кредита и који ће настати у току реализације уговора о кредиту а који су познати приликом његовог обрачуна. С обзиром на то да трошкови обраде кредита настају приликом одобравања кредита, а да су трошкови пуштања кредита у течај познати на дан обрачуна кредита, ти трошкови морају бити укључени у обрачун ефективне каматне стопе и могу бити наплаћени само кроз обрачун ефективне каматне стопе. Независно од тога да ли су исказани у номиналном или процентуалном износу, наплаћују се само кроз обрачун ефективне каматне стопе. Као противно принудним прописима, уговарање засебне наплате у фиксном износу, као у овом случају је ништаво у смислу члана 103. став 1. Закона о облигационим односима. Последица делимичне ништавости уговора је обавеза враћања наплаћеног по ништавој одредби уговора, у смислу члана 104. овог закона.

Како је приликом одлучивања нижестепених судова погрешно примењено материјално право, Врховни касациони суд је преиначио обе побијане пресуде и усвојио тужбени захтев за утврђење ништавости одредбе уговора о кредиту и повраћај наплаћеног по тој уговорној одредби, те одлучио као у изреци пресуде, на основу члана 416. став 1. ЗПП.

Имајући у виду коначан успех странака у спору, тужена је у обавези да тужиоцу накнади трошкове првостепеног, другостепеног и ревизијског поступка одмерене према врсти конкретног спора у складу са Тарифом о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката и Таксеној тарифи и то: за састав тужбе од стране пуномоћника из реда адвоката у износу од 6.000,00 динара, за приступ и заступање тужиоца од стране адвоката на једном одржаном рочишту у износу од 7.500,00 динара, састав два образложена поднеска од 21.11.2017. године и 09.02.2018. године, у износу од по 6.000,00 динара, за трошкове превоза за један одлазак и повратак на рочиште 168км x 50 (30% од цене бензина) у износу од 8.400,00 динара, одсуство из канцеларије у

трајању од 4 сата ради путовања на рочиште у Вршац – у износу од 4.500,00 динара, такса на тужбу и првостепену пресуду у износу од по 1.900,00 динара (3.800,00 динара), састав жалбе у износу од 12.000,00 динара, таксе на жалбу и одлуку по жалби у износу од по 1.900,00 динара (3.800,00 динара), за састав ревизије у износу од 12.000,00 динара, такса на ревизију у износу од 3.800,00 динара и такса одлуку по ревизији у износу од 5.700,00 динара, што све укупно чини износ од 79.500 динара.

Из наведених разлога, а на основу одредбе члана 165. став 2. у вези чл. 153, 154. и 163. ЗПП, одлучено је као у ставу трећем и четвртом изреке пресуде.

**Председник већа – судија
Божидар Вујичић, с.р.**

**За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић**